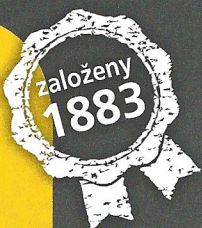

un

18/2021

ročník 124
4. květen

učitelské noviny

týdeník pro učitele a přátele školy

**VÝUKOVÉ ROBOTY
DOBOT MAGICIAN**

na straně 15

NA ÚŘEDNÍ MATURITU ZAPOMEŇTE!

**Střední školy věří, že ani osekaná
zkouška dospělosti neztratí kvalitu**

7

DALŠÍ KROKY
V INKLUZI SMĚ-
ŘUJÍ K LGBTI+

8

NIKDO NEMŮŽE
HRÁT POŘÁD
PRVNÍ HOUSLE

12

COVIDÍME
ZA ROUŠKOU

17

CO ČEKAT
OD TŘÍDNIC-
KÝCH HODIN

cena 49 Kč

www.ucitelskenoviny.cz

COVIDÍME ZA ROUŠKOU

S rodiči ve Vysokém Mýtě komunikují i prostřednictvím školního časopisu

Op-art, pop-art, Andy Warhol, land-art, lettrismus, moderní umění, secese, Gustav Klimt... To nejsou hesla, kterými by se zabývala výuka v rámci některé z našich uměleckých škol. S podobou těchto uměleckých směrů a s tvorbou velikánů se v rámci projektů prakticky seznamují žáci s mentálním postižením.

Před deseti lety, kdy slavili devadesát let školy, pozvali přátele školy, představitele města, které je majitelem budovy, zástupce Pardubického kraje, který je zřizuje, a pochopitelně i učitele nebo rodiče. „Uspořádali jsme výstavku o historii školy, poděkovali jsme jak městu, tak kraji za podporu, kterou nám poskytl,“ říká ředitelka Speciální základní školy a praktické školy Vysoké Mýto Alena Černá s tím, že i stoleté výročí by chtěli oslavit podobně. Snad už v té době, tedy za necelé dva roky, nebudou muset přemýšlet nad epidemiologickými omezeními.

Už se nepřebíhá

Nebude to jediné výročí, které bude škola ve stejném termínu slavit. V roce 1993 se konečně mohla přestěhovat do nové budovy, byla to tehdy velká sláva, pásku přestřihávala Olga Havlová, na což se tu stále vzpomíná. V předchozích sedmdesáti letech se zdejší škola různě stěhovala, byla „rozsesta“ v několika budovách po Vysokém Mýtě, což mělo do ideálu opravdu daleko. Nebylo výjimkou, že učitelé stíhali začátky svých hodin přebíháním z místa na místo nebo přejížděním na bicyklech... Po tom se už dneska opravdu nikomu nestýská.

V těch dobách, krátce po sametové revoluci, se škola ještě vyhnula jednomu problému – objevily se pokusy umístit její třídy na okraj města, poblíž romského ghetta, do bývalé školy, kterou po roce 1968 navštěvovaly děti vojáků sovětské armády. „Naštěstí tehdejší starosta pan Fencel a místostarosta pan Stratílek prosadili, že jsme se mohli nastěhovat do současné nové moderní budovy, která byla od počátku projektována jako škola speciální. Je to skvělé, jsme v centru města, dopravně bez problému dosažitelní. Je to důležité, učíme děti ze 14 okolních obcí,“ chválí A. Černá. Další školy pro žáky s mentálním postižením jsou k dispozici v asi 16 kilometrech vzdálené Litomyšli a pak v Pardubicích, ty jsou zhruba 40 kilometrů daleko. Jedna taková škola bývala i v Chocni, její děti po sloučení dojížděly právě do vysokomýtské, v současnosti většinou rodiče dávají přednost speciální třídě v tamější škole, nebo žáci navštěvují školy běžné, což je změna, kterou přinesla před pěti lety inkluze.

Distanční vyučování hraničním žákům příliš neprospívá

„Je pravda, že inkluze byla jakýmsi zlomem, po roce 2016 se nám skutečně počet žáků snížil, v posledních letech se ale postupně dostáváme zase na čísla, na která jsme byli zvyklí,“ poznamenává ředitelka. Od začátku tohoto školního roku se dokonce počet žáků rozrostl. Podle A. Černé se ukazuje, že distanční vyučování hraničním žákům v běžných školách příliš neprospívá a že hledají v některých případech pomoc právě u speciálních pedagogů ve školách pro tyto děti zřízených. Může to být i důkaz nepřipravenosti a nepromyšlenosti inkluzivních změn.

Škola nabízí vzdělávání široké škále žáků od přípravné třídy základní školy speciální, tedy od pětiletých dětí, až do šestadvaceti let, tito žáci pak mohou navštěvovat třídu dvouleté školy praktické. Jsou to na jedné straně „čerství“ absolventi základní školy speciální, kteří po dokončení deseti let školní docházky rovnou přecházejí do této třídy, vedle nich škola ale přijímá i starší zájemce o doplnění vzdělání. Tuto dvouletou školu mohou žáci v podstatě navštěvovat čtyři roky.

Vize sociálněterapeutické dílny

„Moc bych chtěla, kdyby se podařila uskutečnit vize sociálněterapeutické dílny, která by byla součástí našeho areálu. Bylo by to jistě útočiště pro děti, které ukončí

To by se snad líbilo i Andymu Warholovi

dvouletou školu praktickou, aby v ní mohly pokračovat. Protože by se ale nejednalo o školské zařízení, bylo by nutné spojit síly školského a sociálního odboru našeho zřizovatele. Snažíme se o naplnění této myšlenky už nějakou dobu, vypadalo to celkem dobře, ale pak přišla pandemie, která přípravy poněkud zpomalila,“ poznamenává trochu smutně A. Černá.

Když o této představě mluvila, vybavila se mi podobná snaha, která před časem existovala formou projektu aktivizačních center, jež na různých místech po republice nabízela udržování pracovních návyků v nejrůznějších činnostech lidem s těžším mentálním postižením, kteří už hlavně kvůli věku nedosáhnou na školní vzdělávání. Bez toho zůstávají obvykle doma s velmi omezenými možnostmi socializace. Tento výborný projekt nakonec skončil na nedostatku peněz.

Otazník nad dvěma jazyky

Ve škole jsou kromě přípravných tříd a třídy dvouleté školy praktické ještě třídy školy základní, kde se žáci s lehkým mentálním postižením učí podle minimálních výstupů RVP, a pak třídy základní školy speciální pro žáky se středním a těžkým mentálním postižením. Kromě toho se tu pochopitelně objevují žáci s více vadami nebo třeba s poruchami autistického spektra.

Po zrušení přílohy RVP, která byla přímo směřovaná na vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením, nastal problém, se kterým se tyto školy dodnes potýkají. „Já bych celkem pochopila, že se v dnešní době i tito žáci učí jakési elementární angličtině, to se jim hodit může. Jako problematické ale považuji požadavek druhého jazyka na druhém stupni. Vždyť jde o děti, které mají často problém s mateřským jazykem,“ upozorňuje A. Černá. Kdyby bylo na ní, upřednostnila by pracovní činnosti, které se oproti standardnímu rozsahu snaží pomocí disponibilních hodin rozšířit, co to jde. „Je sice možné, aby se dítě druhému cizímu jazyku neučilo a tyto hodiny se nahradily třeba jazykem českým, ale doporučit to musí školské poradenské zařízení,“ konstatuje ředitelka s tím, že pokud by měla toto doporučení celá třída, nebyl by problém. Když je ale dostanou dva žáci z deseti, je velká potíž sestavit rozvrh.

Letos otevírají čtyři třídy pro žáky s LMP, v příštím roce jich bude dokonce pět. Škola je otevírá malotřídním způsobem. Počítají s tím, že otevrou první třídu samostatně, což je výjimečná situace. Ostatní ročníky

se spojují po dvou. V každé třídě je deset (či drobně nad 10) žáků a učitelce vždy pomáhá jedna asistentka. „V rámci nového financování dostáváme peníze na asistentky pedagoga v rámci rozpočtu, což je velká výhoda, lépe se plánuje a kolegyně mají svoji pozici jistější,“ chválí ředitelka.

Připouští, že v novém financování musí škola hodně hlídat skládání tříd a jejich složení a dodržování určitého počtu žáků ve třídě. „Nedělíme třídy, naší výhodou jsou nižší počty žáků ve standardním naplnění tříd, díky tomu dosahujeme na velmi přijatelný PHmax. Navíc naše děti jsou zvyklé na spolužáky okolo sebe a udržování sociálních vazeb hlavně dětem s PAS vyhovuje,“ vysvětluje A. Černá.

Ve speciálních třídách, kde jsou kromě učitelky dvě asistentky pedagoga, udržuje počet žáků okolo sedmi, což je pro děti stále ještě velmi přijatelná velikost třídy, aby se s nimi dalo efektivně pracovat, a přitom díky tomu škola získává dostatek finančních prostředků do rozpočtu.

Nedostatky v pracovních návycích

Už jednou jsme v rozhovoru probírali s ředitelkou školy inkluzi a její dopady na tento segment speciálního školství. „Právě nedávno jsme s kolegyněmi mluvili o rozdílech mezi prací v současné době a před pěti šesti lety. Shodly jsme se na tom, že naprostá většina současných žáků by v té době byla zařazena do základní školy speciální, kdysi se používalo škola pomocná,“ poznamenává A. Černá. Dá se v podstatě říci, že ve třídě základní školy zřizované

podle § 16 školského zákona jsou děti, které by se dřív braly jako hraniční mezi „praktickou“ a „pomocnou“.

Upozorňuje taky na problém, který se objevuje opakovaně – žáci, kteří dřív procházeli „praktickými“ školami a vyučili se pak třeba truhlářem nebo zedníkem, se bez problémů uplatňovali v praxi jako řemeslníci. Nikoho ani nenapadne, že prošli „zvláštní“ školou. Dneska navštěvují školy základní a nedostatky v pracovních návycích, které nemohou získat, protože

„Co je pro tyto děti lepší? Dva cizí jazyky, nebo šest hodin pracovního vyučování?“

v rozvrhu jsou pouze dvě hodiny pracovní výchovy oproti šesti ve škole „praktické“, jim pak při vyučení velmi scházejí. „Přitom u nás jsou pořád k dispozici našim žákům krásné a dobře vybavené dílny, cvičná kuchyň, pozemky... To je přesně to, co naše děti potřebují,“ říká A. Černá a vznáší řečnickou otázku, co je pro tyto děti lepší, jestli dva cizí jazyky, nebo šest hodin pracovního vyučování?

Sázka na Skype

Po roce s pandemií se ohlíží ředitelka na jeho začátek a vzpomíná, jak na počátku s optimismem věřili, že je to jen krátkodobý problém, který prostě zmizí. Nezmizel. „Nejdřív jsme rozdávali žákům úkoly jednou týdně, měly je připravené buď před školou, nebo jim je po okolních obcích rozvážely samy učitelky, někteří rodiče

prostě mají problém do školy dojet. Museli jsme to dělat osobně, řada rodičů nemá počítač, nemá mailovou adresu, nemá potřebnou konektivitu... Když jsme po několika týdnech zjistili, že to není taková legrace, využili jsme prvního okamžiku, kdy se děti vrátily do školy, a kromě profilových předmětů (čeština, matematika, i angličtina) jsme je intenzivně učili pracovat s počítačem, s mailem, se Skypem. Je podle nás nejjednodušší, proto jsme na něj vsadili. V základní škole to bylo dobré, žáci se relativně rychle naučili přihlásit se a komunikovat. Půjčovali jsme tablety, půjčovali jsme notebooky, v některých případech jsme zajišťovali konektivitu...,“ vzpomíná ředitelka.

Velmi si chválí spolupráci s rodiči, bez které by to všechno nešlo. Jenže i tato spolupráce potřebuje motivaci. „Máme velmi šikovnou kolegyni, paní vychovatelku Koskovou, která například děti seznamuje s řadou uměleckých směrů třeba v rámci projektů Barvy v pohybu nebo Moderním malířem na jeden den. Založila i školní elektronický časopis, jehož prostřednictvím jsme sdíleli veškerou distanční činnost. To zase motivovalo pedagogy, rodiče i žáky k dalším aktivitám,“ říká A. Černá. Musím říci, že jednotlivá speciální vydání v době pandemie mě na webu školy zaujala už svým názvem: COVIDíme za rouškou... Skvělý nápad.

Ředitelka k tomu založila společný účet pro celou školu na WhatsAppu, kam učitelé i rodiče vkládali nejruznější zajímavosti: co s dětmi dělají, jaká byla společná procházka, co s nimi doma vařili a pekli,

► pracovní listy. Když se situace rozvolnila, asistentky chodily s dětmi na procházky... „I rodiče si potřebovali odpočinout. Zrušili jsme proto veškerá ředitelská volna, která jsme měli naplánována. Na léto, na prázdniny jsme zorganizovali dva příměstské tábory. A kolegyně se dobrovolně přihlašovaly k tomu, kdy která bude moci být v té době ve škole s dětmi,“ chválí A. Černá.

V družině skoro jeden na jednoho

V novém školním roce škola z dotace MŠMT nakoupila nové notebooky pro učitele, ty staré se po drobné repasi zase půjčovaly žákům. Nicméně nová pravidla byla podle ředitelky ke školám tohoto typu milosrdnější. Škola byla zavřena jen v těch nejsložitějších dobách zpočátku listopadu (2.–18. 11. 2020) a pak od 1. března do 11. dubna.

V dobách otevřené školy komplikovala situaci pravidla pro naplněnost družiny – tedy jedna třída na jednu družinu, nemíchání žáků. „Na každou třídu jeden pedagog, někdy to vychází jedno dítě na jednu vychovatelku. Snažíme se výuku organizovat tak, aby běžela pokud možno jen odpolední družina, jinak bychom museli vyplácet přesčasy, což je velmi drahé,“ vysvětluje A. Černá.

Svůj internetový časopis tedy nazvali COVIDíme za rouškou. Jenže – děti ze speciální školy přece žádné roušky nosit nemusely! „U nás v rouškách chodili pochopitelně učitelé, byla to jistota, v případě covidu pak do karantény nemusí celá třída. Děti ze základní školy je nosily o přestávkách. V dalších třídách u žáků s těžším postižením bylo nutné postupovat výrazně individuálně. S některými je možné se dobře domluvit, motivovat je, asi jen pro dvě děti to bylo tak náročné, že chodily bez roušek,“ vypočítává ředitelka s tím, že se maminka rozhodla, že si tyto děti nechá raději doma. Podle nových pravidel by je škola mohla nechat bez úkolů. „Jistě, nemuseli bychom, ale pochopitelně jim úkoly posíláme, aby zameškaly co nejmíň,

kantorovi to prostě nějak nedá,“ krčí rameny A. Černá.

Plivací testy radši ne

Nabídky na očkování využili kromě jednoho pedagoga všichni, přece jen, pracují s dětmi, jimž není vždy možné vysvětlit nezbytnost dodržování všech pravidel hygieny a opatření. Ti, kteří ještě nejsou plně očkovaní, se s kolegou bez očkování podobně jako žáci testují dvakrát týdně, aby měli jistotu. „Ale stejně, bez ohledu na očkování, všichni nosíme pořád respirátory, považují to za potřebné bezpečnostní opatření,“ konstatuje ředitelka.

Při posledním otevírání školy zvládli i testování žáků. Někteří rodiče měli obavy, jak to děti zvládnou, pro jistotu si je nechávali doma. Postupem času se ale osmělovali a teď už chodí do školy skoro všichni. „Nejvíce tvrdili, že mají strach, romští rodiče, ale i ty jsme už přesvědčili,“ říká A. Černá. Možná jim v rozhodování pomohla informace ze školy, že v červnu budou žáci, kteří zůstanou doma, přezkoušeni.

Na druhou stranu, ono to testování úplně jednoduché nebylo. Na počátku chtěla ředitelka na rodičích, aby se prvních testování účastnili, aby děti podpořili, udělali jim test, aby se taky sami uklidnili. Což se podařilo, děti si rychle zvykly. Mohlo to být i tím, že někteří rodiče doma formou

hry děti na tuto situaci připravili, škola je navíc průběžně informovala o pravidlech, která postupně ministerstvo školství nebo zdravotnictví vydávaly. „Psala jsem jim v těchto případech dopisy, už jsou na to ode mě zvyklí. Právě v nich jsem je prosila, aby děti na testování připravili. A znovu je musím pochválit. Vzali to vážně a děti byly připravené,“ poznamenává A. Černá.

Problém je v tom, že se v průběhu doby změnil typ testů a děti si musely znovu zvykat. „Hodně se mluví o tzv. plivacích testech, ale ty bych rozhodně nechtěla. Některé naše děti totiž neumí plivat, takže by byla potíž je otestovat,“ konstatuje na okraj ředitelka.

Aby nezůstávali bez aktivity doma

Neklidný rok se pomalu chýlí ke svému konci. Děti si zase zvykají, že se chodí do školy. „Nejvíce i našim žákům chyběl vzájemný kontakt. Rodiče tvrdí, že se děti do školy těší. Víím, že to říkají všichni, ale je to prostě pravda. A my to tu vidíme. Děti se chovají jinak než dřív. Ani nechtějí chodit o přestávkách na chodbu a provětrat se. Zůstávají ve třídě a baví se spolu. Tak i v té době větráme ve třídách,“ říká A. Černá s tím, že ten pocit osamění, odloučení od vrstevníků je u zdejších žáků ještě silnější než u dětí běžných škol. Děti s mentálním postižením rodiče více nechávají doma, nechodí samy ven a obvykle se nesdružují jako jejich vrstevníci z běžných škol. „Je to problém, který je vidět i v době, kdy vyjdou ze školy. Nejsou zvyklé postarat se o sebe často ani v rámci svých možností. Těžko hledají práci,“ poznamenává s tím, že absence činnosti se velmi rychle a velmi zásadně odráží v jejich schopnostech. Děti s lehkým mentálním postižením se podle ní aspoň v některých případech uplatní. Děti s těžším mentálním postižením a s kombinovanými vadami to mají výrazně obtížnější. Potřebují podporu, potřebují aktivitu, vrací se ředitelka školy A. Černá k myšlence a plánu sociálněterapeutických dílen. „Byla bych moc ráda, kdyby se to podařilo. Dětem a jejich rodičům by to opravdu pomohlo.“ A doplnilo by to zdejší možnosti – chráněnou dílnu, chráněné bydlení, speciální kavárnu, které jsou už hodně vytíženy.

Cílem všech pedagogických pracovníků Speciální základní školy a praktické školy Vysoké Mýto je, aby našimi absolventy byli lidé socializovaní, připraveni pro další vzdělávání, které zhodnotí na trhu práce, aby byli schopni asertivně komunikovat, jednat čestně, ohleduplně a zodpovědně k sobě i svému okolí. Žáci v naší škole absolvují povinnou školní docházku a připravují se podle stupně postižení buď na volbu budoucího povolání (výběrem vhodného učebního oboru), nebo získávají základy, základní vzdělání a schopnost sebeobsluhy.

Škola poskytuje řadu doplňujících akcí, které mají žáky obohatit. Jsou to ozdravné pobyty na horách, kurz plavání, lyžařský výcvik v rámci hodin tělesné výchovy, recitační, pěvecké a výtvarné soutěže a řada sportovních soutěží. Nabízíme rehabilitační cvičení, ergoterapii, zážitková odpoledne pro rodiče s dětmi apod. Ve škole je žákům umožněno trávit smysluplně volný čas například ve Sportovním klubu.

Z webu školy